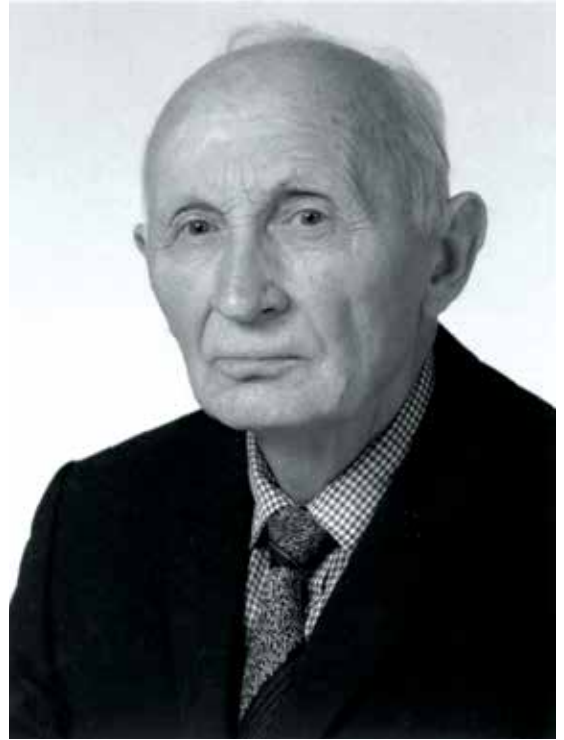

WSPOMNIENIE O JERZYM HRYNKIEWICZU-SUDNIKU

(15 STYCZNIA 1926 – 13 PAŹDZIERNIKA 2023)

Profesor Jerzy Alojzy Hrynkiewicz-Sudnik był przedstawicielem polskiej inteligencji ze wschodnich krańców Polski międzywojennej. Urodził się w nieistniejącym już folwarku Moskalówka na południe od Karcewicz (powiat Nieswież). Obecnie miejsce to znajduje się na Białorusi. Ojciec, Michał, był nauczycielem i kierownikiem wiejskiej szkoły. Matka, Wiktoria, z domu Niekrasz, także pracowała jako nauczycielka. Rodzina Hrynkiewiczów jest ściśle związana z mającym własny herb szlacheckim rodem Sudników o rodowodzie sięgającym XVI w., a pochodzącym z zaścianka Sudniki (powiat Stółpce); stąd wzięło się dwuczłonowe nazwisko Hrynkiewicz-Sudnik.

Po ukończeniu szkoły podstawowej (powszechnej) w Łani (powiat nieświeski) w latach 1938–1940 uczęszczał do Państwowego Gimnazjum im. Władysława Syrokomli w Nieswieżu. W tym czasie pracował również na gospodarstwie, które prowadzili jego rodzice równoległe z pracą w szkole. Kiedy w czerwcu 1944 r. w wyniku ofensywy wojsk sowieckich okupanci niemieccy wycofali się z okolic Nieświeża, władze sowieckie ogłosiły mobilizację w lipcu i sierpniu 1944 r. Jerzy Hrynkiewicz-Sudnik, aby uniknąć poboru do wojsk sowieckich, zarejestrował się wraz z ojcem w lokalnym inspektoracie jako nauczyciel. Pracował wtedy jako nauczyciel młodszych klas w białoruskiej szkole w Hrynkiewiczach. Ojciec został z kolei kierownikiem szkoły we wsi Jaskiewiczze.

W lutym 1945 r. rodzina Hrynkiewiczów-Sudników zgłosiła się do Biura Repatriacyjnego w Nieswieżu z wnioskiem o wyjazd do Polski. Udało się to w kwietniu 1945 r., kiedy wspólnie wyjechali pierwszym transportem z Horodzieja. Podróż trwała stosunkowo krótko jak na tamte czasy (trzy dni) z uwagi na dołączenie wagonów z repatriantami do transportu wojskowego. W Polsce Biuro Repatriacyjne w Kutnie przydzieliło rodzinie poniemiecką gospodarkę we wsi Długołęka. Ojciec zorganizował szkołę w tej wsi, a matka prowadziła gospodarstwo. Jesienią 1945 r. Jerzy Hrynkiewicz-Sudnik wstąpił do Gimnazjum Ogrodniczego w Płocku, które ukończył w 1948 r. Niezwłocznie, w tym samym roku rozpoczął naukę w Państwowej Szkole Ogrodniczej w Poznaniu na Wydziale Ogrodnictwa Ozdobnego. Ukończył ją w 1951 r., zdając maturę i otrzymując tytuł zawodowy dyplomowanego ogrodnika. Następnie przeprowadził się do Wrocławia, gdzie studiował biologię na ówczesnym Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1955 r. po napisaniu pracy magisterskiej pt. „Klony miasta Wrocławia”, uzyskał stopień magistra biologii. Promotorem jego pracy dyplomowej był pierwszy rektor polskiego Uniwersytetu Wrocławskiego, botanik, profesor Stanisław Kulczyński – postać doskonale znana z historii powojennego Wrocławia i trwale zapisana w historii polskiej botaniki.

Po uzyskaniu dyplomu magistra Jerzy Hrynkiewicz-Sudnik odbył aspiranturę w Zakładzie Dendrologii i Pomologii Polskiej Akademii Nauk w Kórniku zakończoną napisaniem pracy pt. „Występowanie i znaczenie *Betula obscura* w Polsce”. Wrócił do Wrocławia w 1959 r., gdzie został przyjęty na stanowisko asystenta w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Ówczesną kierowniczką ogrodu była profesor Zofia Gumińska, również zasłużona botaniczka i fizjolożka roślin. Jerzy Hrynkiewicz-Sudnik równoległe z pracą w Ogrodzie Botanicznym podjął się pracy w Zakładzie Zieleni Miejskiej w charakterze ogrodnika i dendrologa. W 1960 r. obronił pracę doktorską na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pt. „Zmienność i rozmieszczenie brzozy czarnej (*Betula obscura* A. Kotula) w Polsce”, uzyskując stopień doktora nauk przyrodniczych. W 1961 r. objął stanowisko adiunkta w Ogrodzie Botanicznym jako kierownik działu dendrologicznego.

W tym czasie uczestniczył w odbudowie i rozbudowie ogrodu, tworzeniu i poszerzaniu kolekcji dendrologicznych, w tym różaneczników oraz drzew i krzewów nagozalążkowych. Wspierał także wyposażanie wyremontowanej palmiarni kolekcją

palm, cykasów, araukarii, bambusów pochodzących z uzdrowisk dolnośląskich. Przygotowując się do habilitacji, odbył wiele wypraw botanicznych po Polsce (podróżował po całym kraju rowerem!), a także do Bułgarii, Czechosłowacji, Węgier, Gruzji (w tym na Kolchidę i Kaukaz).

W 1970 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego za rozprawę pt. „Czereśnia ptasia *Cerasus avium* (L.) Moench geograficzne rozmieszczenie, charakterystyka ekologiczna oraz studia nad zmiennością”. W tym samym roku zatrudnił się w Instytucie Botaniki i Biochemii Uniwersytetu Wrocławskiego. Z kolei w 1976 r. zaprosił go do swojego zespołu profesor Władysław Rydzewski, który zorganizował na Wydziale Nauk Przyrodniczych Muzeum Przyrodnicze. Jerzy Hryniewicz-Sudnik został w nim Kierownikiem Działu Botaniki i Paleobotaniki (Herbarium). Przeniósł tam zbiory botaniczne i zielnik.

Dnia 19 października 1988 r. Rada Państwa nadała mu tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nauk przyrodniczych. W ślad za tym, 1 listopada Minister Edukacji Narodowej mianował go na stanowisko profesora na Uniwersytecie Wrocławskim. Stanowisko Kierownika Herbarium w Muzeum Przyrodniczym piastował aż do przejścia na emeryturę w 1996 r.

Praca naukowa Jerzego Hryniewicza-Sudnika dotyczyła głównie badań rozmieszczenia i zmienności gatunków drzew krajowych oraz aklimatyzacji w Polsce drzew i krzewów obcego pochodzenia. Był autorem i współautorem ponad stu prac. Warto wśród nich wymienić: „Osobliwości dendrologiczne Parku Szczytnickiego we Wrocławiu” (1957), „Kilka spostrzeżeń dendrologicznych z terenu nadleśnictwa Żegrowo” (1959), „Arboretum we Floriancu (koło Zwierzyńca Lubelskiego)” (1960), „O odmianie zwisłej dębu szypułkowego (*Quercus robur* L. var. *pendula* A. DC.)” (1960), „Jodła nikko (*Abies homolepis* Sieb. et Zucc.) w zieleńcach Wrocławia” (1960), „Zmienność i rozmieszczenie brzozy czarnej (*Betula obscura* A. Kotula) w Polsce” (1962), „Śródpolne zarośla z rzędu *Prunetalia* Równiny Kutnowskiej jako wskaźnik potencjalnej roślinności naturalnej” (z J. Falińskim i J. Fabiszewskim, 1963), „Z biologii różaneczników (*Rhododendron* L.) na przykładzie starych szkółek w lasach milickich nad Baryczą” (1965), „Perełkowiec japoński (*Sophora japonica* L.) w parkach wrocławskich” (z J. Teleżyńską, 1965), „Ligustr pospolite (*Ligustrum vulgare* L.) w Polsce” (z K. Browiczem, 1965), „*Cornus australis* C. A. Mey. (dereń południowy) i *Cornus hungarica* Karp. (dereń węgierski) w Polsce” (1967), „Czereśnia ptasia *Cerasus avium* (L.) Moench w Bułgarii” (1968), „Drzewa i krzewy Ogrodu Zoologicznego we Wrocławiu” (1970), „Studia nad rozmieszczeniem i zmiennością czereśni ptasiej (*Cerasus avium* (L.) Moench)” (1972), „Magnolia pośrednia (*Magnolia soulangeana* Soul.-Bod.) we Wrocławiu” (1974), „Badania i obserwacje nad odpornością drzew i krzewów w świetle ochrony środowiska we Wrocławiu” (1976), „Obserwacje nad biologią bociana białego w latach 1900–1944 w okolicach Nieswieża” (z ojcem, M. Hryniewiczem-Sudnikiem, 1976), „Mamutowiec olbrzymi (*Sequoiadendron giganteum* Buchh.) na Dolnym Śląsku” (1977), „Park w Sulistrowiczkach na tle masywu Ślęży” (1977), „Badania nad przemieszczaniem górnej granicy lasu na Śnieżniku w Sudetach Wschodnich” (1985), „Rozważania nad rozmieszczeniem i systematyką rodzaju *Rhododendron* L.” (1986), „Wpływ zanieczyszczeń przemysłowych Wałbrzycha na wielkość i kształt liści wybranych gatunków drzew” (z J. Skrzężyńską i J. Staszkiwiczem, 1987) czy „Kolekcja różaneczników w arboretum Wojsławickim” (1989). Największym jego dziełem są napisane wraz z Bolesławem Sękowskim i Mieczysławem Wilczkiewiczem podręczniki „Rozmnażanie drzew i krzewów liściastych” (pierwsze wydanie w 1987 r., potem kilkakrotnie wznawiane, edytowane, poprawiane i uzupełniane) oraz „Rozmnażanie drzew i krzewów nagozalążkowych” (1991, także potem poprawiane i uzupełniane). Później jeszcze opublikował między innymi: „Rozmnażanie wegetatywne” (z B. Sękowskim, 1991), „The genetic structure of Scots pine (*Pinus sylvestris* L.) population from the top of Szczeliniec Wielki Mt., Central Sudetes” (z J. Szweykowskim i W. Prus-Głowackim, 1994), „Dendroflora uzdrowiska Wysowa w Beskidzie Niskim” (1994), „Chemiczna ekologia leszczyny tureckiej (*Corylus colurna* L.) we Wrocławiu” (z J. Sarosiekiem, 1995) czy „Arboretum im. Mieczysława Wilczkiewicza w Łądku Zdroju” (1997).

Oprócz tego Jerzy Hryniewicz-Sudnik napisał wiele opinii i ekspertyz dendrologicznych, dotyczących pojedynczych drzew, pomników przyrody, ochrony i pielęgnacji parków, zadrzewień, rezerwatów florystycznych czy też aklimatyzacji drzew i krzewów egzotycznych. Należał do Rady Naukowo-Technicznej Parku Szczytnickiego we Wrocławiu przy Prezydencie Wrocławia. Pracował w Szczawnie-Zdroju jako kierownik nadzoru prac związanych z urządzeniem i konserwacją terenów zieleni oraz ogrodnictwem. Opiekował się Arboretum w Łądku-Zdroju. Ponadto w latach 1972–1983 pełnił funkcję doradcy Ministra do spraw ochrony środowiska.

Był także znakomitym nauczycielem akademickim. Oprócz wykładania dendrologii na Uniwersytecie Wrocławskim ściśle współpracował z Politechniką Wrocławską, gdzie prowadził autorskie przedmioty na Wydziale Architektury i Urbanistyki: dendrologia parkowa, krajobraz i zieleń układów zurbanizowanych, a także zasoby planowania miast. Wraz z między innymi profesorami Franciszkiem Gospodarczykiem i Andrzejem Drabińskim (obaj z ówczesnej Akademii Rolniczej we Wrocławiu) oraz Aliną Drapellą-Hermansdorfer (z Politechniki Wrocławskiej) należał do zespołu inicjatorów i założycieli kierunku architektura krajobrazu na obecnym Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu. Zasłużył się także jako opiekun naukowy i promotor kilkudziesięciu prac magisterskich oraz kilku prac doktorskich na Uniwersytecie Wrocławskim, Politechnice Wrocławskiej i Akademii Rolniczej we Wrocławiu.

Profesor Jerzy Hrynkiewicz-Sudnik działał w kilku towarzystwach naukowych we Wrocławiu i Opolu. Największy udział na tym polu miał jako przewodniczący wrocławskiej Sekcji Dendrologicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego w latach 1955–2003. Ponadto należał do Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego, Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, Opolskiego Towarzystwa Naukowego, wrocławskiego oddziału Stowarzyszenia Inżynierów i Techników (rzeczoznawca z zakresu dendrologii i terenów zieleni, w latach 1976–1998 przewodniczący Zespołu Rzeczników Ogrodnictwa), Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, a także Dolnośląskiego Związku Hodowców Gołębi Rasowych.

Za wkład w rozwój nauki, pracę dydaktyczną i aktywną działalność na rzecz dendrologii, terenów zieleni i ochrony przyrody Jerzy Hrynkiewicz-Sudnik otrzymał wiele odznaczeń, nagród i wyróżnień, w tym m.in. odznaczenia państwowe: Złoty Krzyż Zasługi (1980), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1989) oraz inne: Indywidualna Nagroda Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia za szczególne osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych za pracę habilitacyjną (1973), Złota odznaka „Zasłużony dla Województwa i Miasta Wrocławia” (1984), Nagroda Ministra Edukacji Narodowej (1988), Nagroda Kolegium Rektorów Wyższych Uczelni Wrocławia za „osiągnięcia naukowe i integrację wrocławskiego środowiska naukowego” (1990), a także liczne nagrody dziekana Wydziału Architektury i Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej, rektora Uniwersytetu Wrocławskiego oraz rektora Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu.

Prywatnie, poza życiem zawodowym Jerzy Hrynkiewicz-Sudnik uprawiał turystykę, szczególnie przyrodniczą, interesował się historią II wojny światowej i losem kresowian. Nie należał do żadnej partii politycznej. Nigdy też nie wszedł w związek małżeński. Miał odwagę wyrażać własne niezależne poglądy, nawet jeśli były wyraźnie sprzeczne z poglądami osób, z którymi wchodził w relacje zawodowe. Zdarzały się na tym polu nawet nieporozumienia i konflikty. Świadczyły one jednak nie o złym charakterze profesora, a o jego mocnej osobowości i sile wyrażania własnego zdania. W rzeczywistości był osobą o bardzo wysokiej kulturze osobistej, zawsze starał się nienagannie, elegancko wyglądać i przestrzegać dobrych manier w kontaktach z innymi. Łatwo zresztą nawiązywał nowe znajomości. Charakteryzował się bardzo szerokimi horyzontami zainteresowań. Oprócz dendrologii i ochrony przyrody zajmował się ptakami miejskimi i hodowlanymi. Był propagatorem hodowli gołębi miejskich. Skutecznie skrzyżował kaczkę krzyżówkę (*Anas platyrhynchos*) z kaczką domową (*A. p. f. domestica*), tworząc trwałe mieszańca, tzw. „sołtysa”, w żargonie dolnośląskich ornitologów zwanego „hrynkiewiczówką”. Przedostała się ona do środowiska i cały czas jest obecna na Dolnym Śląsku.

Profesor Jerzy Hrynkiewicz-Sudnik niewątpliwie był osobą nietuzinkową o ogromnej wrażliwości i wiedzy na temat otaczającego go świata, a szczególnie przyrody, w tym drzew, krzewów i zieleni. Dla wielu był prawdziwym mistrzem i na zawsze pozostanie w ich sercach i pamięci.

Piotr Reda, Jan Kotusz, Elżbieta Szopińska